

Ege Üniversitesi Rektörlüğü “Büyük Ev”

Levanten evleri İzmir’in mimarlık tarihinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Günümüze ancak bir kısmı ulaşmış olan, çoğu Bornova ve Buca’da bulunan bu yapıların bazıları son yıllardaki yenileme çalışmalarıyla eski görkemlerine kavuşmuşlardır. İzmir’in 17. yüzyıldan itibaren kazanmaya başladığı önem paralelinde genellikle ticari amaçlarla buraya yerleşen, Levanten olarak adlandırığımız Avrupa kökenli ailelerce yaptırılmışlardır. Çoğu 19. yüzyıldan olan bu köşkler ekonomik güç ve statü sembolü oldukları için Avrupalı gezginlerin yanı sıra padişahlar ve krallar gibi birçok ünlü ziyaretçiye de ev sahipliği yapmışlardır. Bunların arasındaki en ünlü konuk şüphesiz İzmir’in kurtuluşundan sonra Steinbüchel Köşkü’nde kalan Mustafa Kemal Atatürk’tür.

Ege Üniversitesi, Levanten evlerinden 10 tanesini bünyesinde barındırmaktadır. Bu yapıların en eskisi 19. yüzyılda “Büyük Ev” olarak anılan, günümüzde üniversitemizin rektörlük binası olarak kullanılan Levanten evidir. 200 yıldan uzun bir geçmişi olan bu yapının tarihini, onu kuran Whittall Ailesi’nin tarihinden bağımsız düşünmek mümkün değildir.

Doğu Akdeniz’in diğer bazı liman kentleri gibi İzmir de 17. yüzyıldan itibaren Fransa, İngiltere ve Hollanda gibi devletler ile bazı İtalyan şehirleri için bir doğu ticaret limanı olmaya başlar. Özellikle sunduğu tarımsal ve endüstriyel ürünleri ve güvenli limanıyla Avrupa’ya gemi ticareti için çok uygundur. Birçok Avrupalı şirket Osmanlı Devletinin ülkelerine sunduğu ticari ayrıcalıklar çerçevesinde Akdeniz’in İzmir gibi kentlerinde temsilcilikler açar, bu kentlere temsilcilerini gönderir.

Günümüzde Ege Üniversitesi Rektörlüğü olarak hizmet veren köşkün belirlenebilen tarihçesi 19. yüzyılın başlarında ticari amaçlarla İngiltere’den

gelen iki kardeşle başlar. Charlton Whittall (1791-1867) henüz 18 yaşındayken Liverpool’dan Breed & Co.’nin temsilcisi olarak 1809 yılında İzmir’e gelir. Çalıştığı firmadaki işinin yanı sıra, kendisine kendi başına çalışma özgürlüğü de tanıyan Charlton, zekası ve girişimciliğiyle iki yıl sonra 1811 yılında C. Whittall & Company’yi kurar. C. Whittall & Co. bir yıl sonra, İngiltere’nin en önemli ve büyük doğu ticaret firmalarından Levant Company’nin üyesi olacaktır.

Bulaşıcı hastalıklar o yılların İzmir’inde günlük hayatın bir parçasıdır. Özellikle “kara ölüm” olarak adlandırılan veba, 18. ve 19. yüzyıllarda birçok

Charlton Whittall (1791-1867)

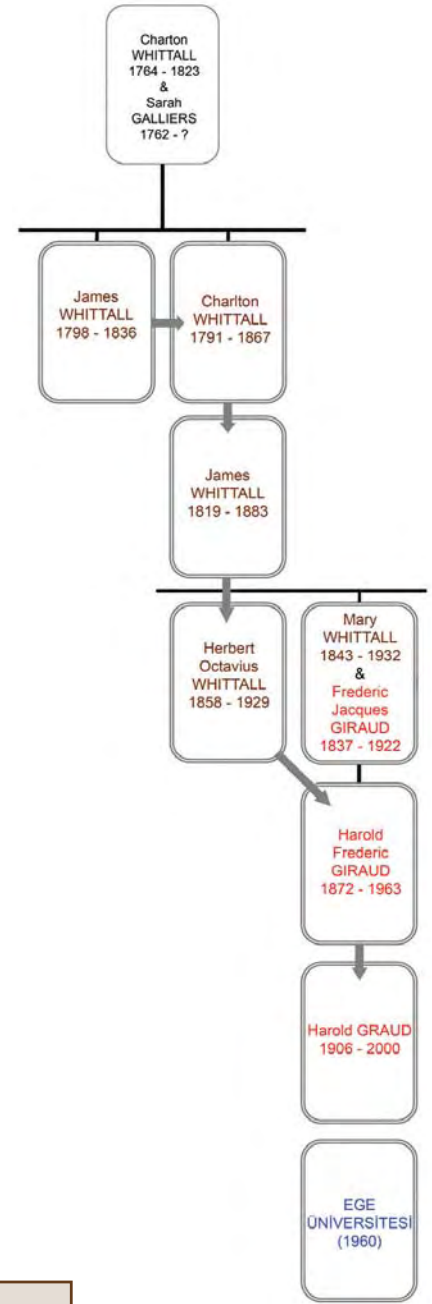

Magdalene Victoire Blanche Whittall (1790-1861)

Büyük Ev'in soy ağacı

kez tekrar ederek, onbinlerce kişinin ölümüne yol açar. Charlton Whittall diğer yabancı tüccarların bir kısmının da yaptığı gibi, o yıllarda küçük ve şirin bir köy olan Bornova'ya taşınır. 1811 yılında ölen Fransız tüccar Jean Baptiste Giraud'un dul eşi Helene Tricon'un bir evini kiralar. 1814 yılında ev sahibinin kızı Magdaleine Victorie Blanche Giraud ile evlenir. İş hayatında güvenilir, adil ve kibar olan, kısa boyundan dolayı Türklerce "küçük büyük adam" diye çağrılan Charlton, büyüyen işinde kendisine yardımcı olması amacıyla 1817 yılında, 18 yaşındaki kardeşi James'i İzmir'e getirir. Gelişinden hemen birkaç yıl sonra, 1820'lerin başında, bugünkü rektörlük binasını satın alacak olan James Whittall (1798-1836) ağabeyi Charlton'un İngiltere'ye ve Amerika'ya yaptığı iş gezileri sırasında İzmir'deki işleri yönetecektir.

James önce kardeşinin yanına yerleşir. Bornova o yıllarda nüfusu 8000'i geçmeyen Türk, Rum, Ermeni ve Levantenlerin birlikte yaşadığı, gezginlerce "nefis kır evlerinin, mısır tarlalarının, zengin üzüm bağlarının ve zeytin ağaçlarının bulunduğu, gelincik, lale, gelin çiçekleri ve servi ağaçları ile kaplı" çok verimli bir ovanın kenarındaki küçük bir köydü. İzmir ile Bornova arasında yolculuk eşekler sırtında yapılırdı. Ayrıca iç körfezin ucuna kadar (bugünkü Salhane önleri) tekneyle ulaşılıp, daha sonra eşeklerle yola devam etmek de mümkündü. İki kardeş o yıllarda, 1865'te Bornova'ya gelecek demiryoluna kadar köyün en gözde mevki sayılan batı mahallesinde yaşıyorlardı. Bu güzel evler bugünkü Paterson Köşkünün yanında, çam ağaçlarının altındaki eski bir çeşmenin yakınında bulunuyordu. Charlton ve James her sabah şehirdeki iş yerlerine gitmek için komşularıyla bu çeşmenin başında buluşur ve birlikte eşek sırtında yola çıkarlardı.

O yıllarda İngiltere'deki babasından her ay Akdeniz'e ve özellikle İzmir'e gönderilecek gemilerin sahipleri ve İzmir'den gidip Liverpool'da satılabilecek kökboya ve palamut meşesi gibi boyarmaddeler, incir, kuru üzüm, Bursa ipeği, zeytin

yağı ve buğday hakkında düzenli olarak bilgiler isteyen Charlton bir süre sonra kardeşi James'i de C. Whittall & Company'nin ortağı yapar. İki kardeş İngiltere'den de işlenmiş demir, alkol ve kahve ithal ederler.

Whittall isminin geçtiği en eski gezgin notu 1821 yılından. John Madox İzmir'e yaptığı yolculuğu sırasında Bornova'ya gelmiş, Whittall'ların Richard Wilkinson'ın da o gün misafir olarak bulunduğu Bornova'daki evlerini ziyaret etmiştir.

Kardeşler gemi ticareti yoluyla elde ettikleri kazançlarıyla bir süre sonra Bornova'da mülkler edinmeye başlarlar. Charlton 1819 yılında kayınpederi J. B. Giraud'nun mirasçılarından o zamana kadar kirada oturduğu, Paterson Köşkünü yakınındaki evi satın alır. 1835 yılında Bornova'yı ziyaret etmiş olan Charles G. Addison gezi notlarında bize büyük bir olasılıkla, Charlton Whittall'ın 1830'lu yılların sonlarına kadar oturmaya devam edeceği, J. B. Giraud'nun mirasçılarından satın aldığı evden bahsediyor:

Whittall Ailesi 1888 yılında beş kuşak bir arada

Bir meydanın 100 yılı

19. yüzyılın sonu

1930'lar

1940'lar

2010

"... Akşam bir tekneyle şehrin iki mil kadar aşağısındaki sığığa kadar gidip, orada bizi gemleri ve semerleri takılmış halde bekleyen eşeklere binerek kenarında çit ve ağaçlar bulunan hoş bir yolda mısır tarlaları, verimli bağlar ve zeytin ağaçlarının arasından, zengin İzmirli tüccarların gözde kır mekânı Bornova köyüne doğru ilerlemeye başladık.

... Köyün etrafında İngiliz veya Fransız tüccarlarıyla konsolosların Avrupa lüksüyle döşenmiş, çok güzel bahçeleri olan çok hoş evleri var. En güzel ev ve bahçe bunlara birkaç bin pound harcamış ve mobilyalarını çok zarif bir şekilde döşemiş olan bir İngiliz tüccarına aitti. Bu evlerin bazılarının ve özellikle dağ tarafındakilerin manzaraları çok hoştur."

Diğer kardeş James ise o yıllarda köyün pek rağbet görmeyen kısmındaki iki arazinin sahibi olur. 1820'lerin başında, daha sonraları Edwards ve Clark arazileri olarak tanımlanacak mevkileri (bugünkü Murat Köşkü ile yanındaki Nevvar-Salih İşgören Huzur Evi) alan James, kısa bir süre sonra büyük olan parseli Bay Edwards'a satarak hemen yolun karşısındaki "Büyük Ev" arazisini satın alır.

Edward Whittall'un torunu Ray Turrell'e göre "... Bina ilk olarak Hollandalılar tarafından alındığında, uzunca, tek katlı, alçak, sağlam ve sade bir yapıydı. ...Söylentilere göre 18. yüzyılın ilk yıllarında Büyük Ev'in bulunduğu alanda bir Yunan manastırı vardı. Manastır, çift sıra servi ağaçlarından oluşan büyük bir haçın merkezine inşa edilmişti. Bu ağaçlardan bazıları zamanla kayboldu, ancak geriye efsaneyi sürdürebilecek kadarı kaldı." Bu yazı için Sayın Prof. Dr. İlçin Aslanboğa tarafından yapılan ağaç yaş belirleme çalışmaları, servilerin yaşını 340-350 olarak vermiştir. Buna göre ağaçlar 1670'lerde dikilmiş olmalı.

James Whittall 1825 yılında Mary Schnell ile evlenir, çiftin yedi çocuğu olur. Ancak 1836 yılında 38 yaşında hayata gözlerini yumar. James'in ölümünü takiben ev, kardeşi Charlton tarafından açık arttırmada varislerden 135 bin kuruşa satın alınır. Aynı yıllarda, James'in 1820 öncesi satın aldığı diğer arazi (daha sonraların Clark mülkü) Charlton'un oğlu James (1819-1883) tarafından alınır. Babasının 1867 yılındaki ölümüyle Büyük Ev'e yerleşecek olan James bu arazide bir ev yaptırır. James ve eşi Magdalen Blanche Giraud'nun bu evde 13 çocukları dünyaya gelir. 1841 yılının Ocak ayında İzmir'deki günlerinde kendine eşlik eden James Whittall'u ziyaret eden ünlü İskoç ressam David Wilkie, oradaki izlenimlerini şöyle anlatır: "... Bay Whittall ile beraber bir tekneyle İzmir Körfezi'nin

sonuna gittik: daha sonra eşeklerin üzerinde yaklaşık 2 mil gidip, Bornova (Bonobat) köyüne ulaştık. Güzel bir Türk köyü örneği ile karşılaştım. Yatay su tekerlekleri olan bir buğday değirmenini görmeye gittik ve Bay Whittall'un o muhteşem villasına geldik; gösterişli bir şekilde karşılandık ve enfes bir öğle yemeği yedik."

Wilkie bu ziyareti sırasında James Whittall'un oğlu James William'ın iki resmini yapar. 3 yaşındaki çocuğun yerel Rum giysileri içindeki resmi birkaç yıl önce yurtdışında bir açık artırmada yüksek fiyatla satılmıştır. (Bu makalede devamlı karşılaşılan benzer isimler okuyucunun kafasını karıştırabilir. Ancak ailedeki her kardeşin veya oğlun kendi çocuklarına kendisinin, kardeşinin veya babasının ismini verdiği çok karmaşık bir soy ağacıyla karşı karşıyayız. Örneğin soyadı Whittall olan otuz kadar James bu soy ağacında görülebilmekte.)

1836'da evi alan Charlton Whittall üzerine birinci katı ekler. Ray Turrel, Charlton çiftinin yatak odasının, zemin katta kuzey batı köşesinde (bugünkü Strateji Planlama Ofisi), misafir salonu ve oturma odalarının ise birinci katta olduğunu belirtir. Charlton birinci katı eklerken, binanın etrafındaki toprak, gerek bahçe düzleme çalışmalarından ve gerekse öne eklenecek büyük giriş merdiveninden dolayı doldurulmuş; böylelikle bahçe zemininin yükseltilmesiyle, zemin kat (tahminlerime göre) 20–70 cm. aşağıya çekilerek, öne eklenecek merdivenin yüksekliği ve dolayısıyla eğimi azaltılmış olmalı. Zemindeki yükseltmeyi, binanın arka kısmında bugünkü zeminden yaklaşık 70 cm aşağıya giden kapı eşiğiyle veya ön kısımdaki servi gövdelerinin toprak altında kalan kısımlarıyla da izleyebilmekteyiz.

1854 yılında Bornova'ya gelen Nassau William Senior da gezi notlarında, Büyük Ev'in karşısında oturan James Whittall'a yaptığı ziyareti anlatır: "...Günü Bay James Whittall ile birlikte Bornova'da geçirdik. Köyün büyük bir insanı olan babası bir Protestan kilise yaptırmış. Ancak henüz bitmediğinden ayınlar Bay James Whittall'un bahçesindeki bir kameriyede yapılıyor.

... Baba Bay Whittall'un evi, 200 yaşında ve 20 metre uzunluğundaki servilerin oluşturduğu iki yolun birleştiği bir yerde bulunuyor."

Charlton Whittall 1857 yılında Büyük Ev'in bahçesine aile kilisesini yaptırır. Dini ayınlar daha önceleri James Whittall'ın yolun diğer tarafındaki evinde, bahçedeki küçük şapelde yapılmaktaydı.

1864 yılında kutsanarak Cebelitarık Anglikan

1930'lardan bugüne...

Piskoposluğu'na bağlanan kilise, Charlton ve James'in eşlerinden dolayı "Magdalene" ismi verilerek Charlton Whittall tarafından Bornova Anglikan Cemaati'ne hediye edilmiştir.

1861 yılında Bornova – İzmir ücretli karayolunun yapılması, 1865 yılında demiryolunun Bornova'ya kadar gelmesi Büyük Ev'in önünden geçerek tren istasyonuna giden yolu ve kasabanın bu kısmını daha önemli kılmıştır.

Büyük Ev'e gelen ziyaretçilerin en ünlüsü Sultan Abdülaziz'dir. 1863 yılında Mısır seyahatin-den dönerken İzmir'e geldiğinde Bornova'da Büyük Ev'i ziyaret eden padişah, köşk bahçesinin girişinde Charles Whittall'un yerel giysiler içindeki iki gelini Magdalen Blanche ve Elise tarafından karşılanmış, kendisine gümüş bir tabla içinde köşkün anahtarı sunulmuştur. Gününü köşte geçiren Abdülaziz bahçeyi gezdikten sonra, birkaç yıl önce yaptırılan kiliseyi gezmek ister. Padişahın kiliseye girerken, - feslerini çıkarmayan Rum ve Ermeni subayların aksine - başlığını çıkararak dini mekâna gösterdiği

saygı Levanten ailelerin dikkatini çeker. Sultan Abdülaziz İstanbul'a dönüşünden sonra Charles Whittall'ın misafirperverliğinden dolayı köşkte kendisini karşılayan iki bayana elmas ve incilerle süslü birer broş, Charton Whittall'e de 4. dereceden Mecidiye nişanı verir.

1854-1856 yılları arasında İzmir'in diğer İngiliz ve Fransız tüccarlarıyla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlılıklarının kanıtı olarak, İngiliz hükümetinin de desteğiyle, Kırım Savaşı'ndaki atların yem ihtiyacı için 2000 pound'luk bir ödemede bulunan Charlton Whittall'un işi, Kırım Savaşı'ndan sonra çok daha fazla gelişir, imparatorluğun başka şehirlerine yayılır. İzmir'e yerleşmelerinden beri kapitülasyonların verdiği ekonomik ve hukuki ayrıcalıkları kullanmakta olan aile, 1867 yılında yabancılara mülk edinme hakkının tanınması ve 1880 yılında İzmir limanının tamamlanmasının yanı sıra, ticaret ve madencilik gelirleriyle çok büyük bir ekonomik güce ulaşır.

1865 yılında Büyük Ev ile kilise arasına, bahçeye yeni bir köşk daha eklenir. James Whittall'un kızı Jane (1842-1928) Manila, Selanik ve Malaga

Konsolosluğu yapmış olan Richard Wilkinson ile evlendikten sonra genç çift Wilkinson Köşkü adıyla anılacak bu mekanda yaşamaya başlar. 2005 yılında Ege Üniversitesi'nin 50. kuruluş yılının anısına restore edilerek yeni kimliğine kavuşan köşk, bugün E.Ü. 50. Yıl Köşkü adıyla üniversitenin bir sanat merkezi olarak hizmet vermektedir.

Charlton Whittall büyük oğlu Charlton Arthur'dan bir yıl sonra 1867'de öldüğünde sıradaki varisi James oturmakta olduğu Clark mülkünü 5000 altına bayan Azarian'a satarak Büyük Ev'e yerleşir. 1883 yılındaki ölümüne kadar 17 yıl boyunca burada yaşayacak olan James evde alt katları genişletmiş, binaya ikinci katı eklemiştir. O dönemde zemin katta mutfak ve kiler, kâhya ve hizmetçilerin odaları, çocukların ders odası, banyo ve alet edevatın saklandığı depo bulunmaktaydı. James Whittall'ın eşi Magdalen Blanche'in annesi Françoise Pletas (Llwelllyn), 1890'daki ölümüne kadar son yıllarında zemin katın güney girişindeki 2 dar odada yaşamıştı.

Köşkün birinci katına günümüze kadar orijinal yapısıyla gelen mermer merdivenle giriliyor, içeri-

deki giriş salonu ziyaretçileri avda vurulan hayvan başlarıyla donatılmış duvarlarıyla karşılıyordu. Giriş salonunun solunda misafir odası (rektör danışmanı bürosu), salonun devamında ortada büyük balo salonu (rektör yardımcısı özel kalemleri bürosu), onun solunda kütüphane - ancak burası aile kayıtlarında adı geçen küçük balo salonu da olabilir - (rektör yardımcısı bürosu), salonun sağında ise altın süslemeleri olan beyaz yemek salonu (rektör yardımcısı bürosu) bulunuyordu. Yemekler alt kattaki mutfaktan, koridorda mevcut, halat ile çalıştırılan çift platformlu küçük bir eşya asansörü ile yukarıya taşınıyor, yemek salonuna servis ediliyordu. Köşkün son kullanıcısı Kanada'da yaşayan Jean-Pierre Giraud girişin sağındaki bugünkü vestiyerin eskiden de aynı amaçla kullanıldığını, yanındaki diğer odanın (Halkla İlişkiler Müdürlüğü) kiler olduğunu belirtiyor. Ancak köşkün bahçeye bakan en güzel odalarının (koridorun karşısındaki eşdeğeri evin misafir kabul salonu!) bu amaçlar için kullanılması oldukça düşündürücü. Charlton Whittall döneminde burasının ortadan bir duvar ile bölünmemiş olduğunu, sözü edilen kütüphanenin de burada olduğunu tahmin ediyorum. Binanın iki yanına 1960'li yıllarda eklenmiş olan Genel Sekreterlik ve Personel Daire Başkanlığı ek yapıları, eski özgün yapının boyunu ön cephede 21 metreden, 38 metreye çıkarmıştır.

Ek yapılardan önce evin güney yanında, yemek odasından açılan bir kapıyla çıkılan, üstü yarı örtülü bir teras bulunmaktaydı. Terasın çıkış kapısı günümüzde kapatılmış, ancak mutfaktan çıkılan merdivenin yuvarlak ışıklandırma penceresini içerden görmek mümkün. Terasın altında ise mutfak ve hizmetli tuvaleti vardı. 19. yüzyılın ilk yarısında kullanılan eski mutfak teras altında dışarıya

1942

1942

doğru genişletilmesiyle oluşturulan mutfak, aralarında kemerli bir geçişi olan hazırlık ve davlumbazlı ocak bölümlerinden oluşmaktaydı. Mutfağın eski mermer lavabosu bugün hala kullanımda.

Ray Turrel'e göre "Yukarda ikinci katta yatak odaları ve banyo vardı ve burası eve en son eklenmişti. Sanırım onu Octavius yaptırmıştı, ancak emin değilim. Üst katta bir banyo! O zamanlarda oldukça hayret vericiydi. Birçok evde mutfağa ya da çamaşırhaneye bağlı Türk usulü hamam vardı ki bu sayede genellikle çamaşırlar yıkanırken haftalık banyo da yapılırdı."

O yıllarda bahçe kapısının önündeki meydan, beş yolun birleştiği, Büyük Ev'in yanı sıra iki tane daha önemli köşkün ve diğer birkaç küçük evin bulunduğu, ortasında bir sokak lambası bulunan, hareketli bir buluşma ve sohbet merkeziydi. Ev sahipleri bahçe kapılarının dışındaki mermer sıralara minderler koyarak oturur, komşular ve gelen geçen insanlarla sohbet ederlerdi. Meydandaki önemli evlerden biri, Büyük Ev'in 1920'lerde ilk sahibi James'in oğlu Charlton Whittall ve eşi Helen La Fontaine'nin yaşadıkları, "Charlton's" olarak da bilinen (Büyük Ev literatürde çoğu zaman yanlışlıkla "Charlton's" olarak tanımlanmıştır!), bugün rektörlük bahçe kapısının sol karşı köşesindeki mevkiidir. Meydandaki diğer önemli ev ise, kapının sağ karşı köşesinde bulunan, günümüze Steinbüchel evi adıyla bilinen, Atatürk'ün İzmir'in kurtuluşu günlerinde kaldığı, 19. yüzyılda Woods Ailesi'nin yaşadığı köşktür.

Köşk sakinleri kullandıkları suyu bahçelerindeki kuyulardan sağlardı. Bugün rektörlük bahçesinde o dönemden kalma 3 kuyu durmaktadır. Bahçedeki yaşlı ağaçlar geçmişte olduğu gibi, günümüzde de değişik kuşlara ev sahipliği yapıyorlar. Son iki yılda konulan kuş kafesleri sahiplerini bulmuşlar bile. Köylüye ekonomik zorlukların yaşandığı yıllarda para kazandırma amacıyla, taşıma taşlarla yaptırılmış, o dönemde körfeze kadar açık görüş imkânı sağlayan bir teras bugün bahçenin bir köşesinde

Servilerimizin yaşı

Prof. Dr. İlçin ASLANBOĞA
Ege Üniversitesi
Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Emekli Öğretim Üyesi

E.Ü.Rektörlüğü önündeki trafik adası üzerinde dikili bulunan servi ağaçlarının yaşlarını saptamak amacıyla kuzey batıda olan ağaçtan artım burgusuyla artım kalemi alınmış ve yaş halkaları gözlenmiştir.

Yaş halkaları üzerinde yapılan gözlem sonucunda aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

- Kalem alınan ağaç ve çevrede aynı boyutlarda olan diğer serviler büyük olasılıkla aynı yıllarda dikilmişler ve yaklaşık 340-350 yaşlarındadırlar.

- Ömürlerinin ilk 200 yılında yetiştirme ortamının uygun koşulları nedeniyle hızlı ve dengeli bir gelişim göstermişlerdir. Yaş halkaları genişliklerinin mevsimlere göre daha dar ya da geniş oluşması nedeniyle, yaş halkaları analizleri yoluyla bu süreç içinde çevrede yaşanan iklim koşulları hakkında bilgi edinmek olasıdır.

- Son 150 yılda çap artımı ile birlikte büyük olasılıkla tacın boyuna büyümesi de yavaşlamıştır. Elde bulunan eski fotoğraflarla güncel çekilmiş fotoğraflar karşılaştırıldığında tacın boyunun küçüldüğü, gelişimin daha çok enine doğru sürdüğü görülmektedir.

- Yaş halkaları, 1965 yılından bu yana doğal artım seyrinden sapma göstermekte, halkalar hızla daralmaktadır. Bu yıllar alanda mevcut yapının rektörlük binası olarak kullanıma başlandığı yıllardır. Ağaçlar büyük olasılıkla yapının çevresinin yapının işlevine uygun düzenlenmesi sırasında (kazı-dolgu çalışmaları, altyapı donanımları, stabilize çalışmaları ve yer altı suyu kullanımları vb.) ve sonrasında olumsuz etkilenmişlerdir.

REKTÖRLÜK KULLANIMINA GEÇİŞTEN
SONRAKİ SÜRECİ

YILLAR

2010
1965

YAŞ HALKA
SAYILARI

45

YAŞLILIK
SÜRECİ

87

1878

GENÇLİK SÜRECİ

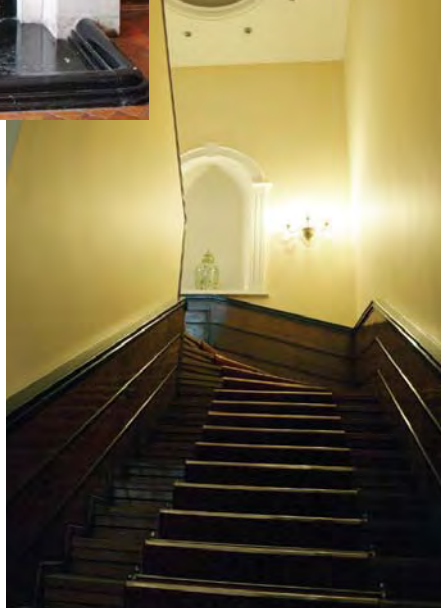
205

AĞACIN DİKİLDİĞİ YIL
(YAKLAŞIK OLARAK)

1670'ler

Üstteki: 1897 yılından şömine

Müzesi ve British Museum (365 adet) tarafından alınmıştır.

Kocası James öldükten sonra hayatının sonuna kadar Büyük Ev'de yaşamış olan Magdaleine Blanche Giraud'nun 13 çocuğu, 91 torunu ve 256 torun çocuğu vardı. Edmund Giraud'un belirttiği gibi "o yalnızca bütün aile için değil aynı zamanda bütün Bornova için de kesinlikle muhteşem bir kişilikti. Yirmi dokuz yıl boyunca ailenin lideriydi ve güçlü karakteri onun harika duruşuyla özdeşleşiyordu. Ölmeden önce, sürekli sayıları artan torunları ve evlatlarının torunları yıllar boyu çevresinde yetiştirdi ve bazı yıllarda Noel'de bütün varislerini 'Büyük Ev'in yemek odasında ve balo salonunda peş peşe toplardı. Yüzyıldan fazla bir süre burada oturdular. Ölümünden önce 'Büyük Ev'in girişinin sol tarafındaki odasında kalıyordu. Birer yetişkin olan evlatlarıyla oturma odasında uzaktan gelen sayısız torunlarının ve arkadaşlarının ziyaretlerini büyük bir saygı ve keyif ortamında kabul ederdi."

Köşkün 1886 yılındaki iki önemli ziyaretçisi İngiliz donanmasına ait gemiyle İzmir'e gelen Edinburg Dükü Alfred Ernest Albert ve daha sonra 5. George adıyla İngiliz tahtına çıkacak George Frederick Ernest Albert'tir. Köşkün bahçesinde fenerlerle aydınlatılmış ağaçların altında, denizci konuklara Ödemiş'ten gelen zeybeklerin de oyunlarıyla katıldıkları çok büyük bir balo verilir. 1921 yılında gelen diğer bir ziyaretçi ise Yunan Prensi Andrew'dir. Bu arada Yunan Kralı Otto'nun 1833 de kardeşi Bavyera Prensi Maximillian ile buluşma

hâlâ duruyor. Bayan Gwynneth Giraud 1930'lu yıllarda bu suni tepenin tüfek atış talimlerinde kullanıldığını hatırlıyor.

James 1878'de işlerini oğulları Edward, Richard Watson ve Herbert Octavius'a devrettikten sonra, 1883 yılında hayata gözlerini yumdu. Her üç kardeşin ortak hobilerinden biri avcılıktı. Ege bölgesinin değişik yerlerinde ava çıkarlardı. Özellikle Herbert Octavius'un, memleketin belki de en önemli geyik, dağ keçisi, ayı ve yaban domuzu başı koleksiyonuna sahip olduğu söylenmekteydi. Diğer bir hobileri ise yatçılıktı. Bahçe bakımını en sevdiği uğraşısı yapmış olan Edward, bir botanikçi olarak ailenin adıyla anılacak olan "Tulipa Whittallii" lalesi ve "Fritillaria Whittallii" zambağıyla botanik literatürüne girdi. Bornova'daki eşsiz bahçesi bugün hala eski görkemini koruyor.

Çocukluğundan beri antika para biriktirmiş olan James Whittall'ın çok değerli koleksiyonu ölümünden sonra İngiltere'de Sotheby müzayede evinde 8 gün boyu satıldı. Koleksiyonun büyük kısmı Leningrad-Hermitage, Berlin

Bahçede bulunan yığma taşlarla oluşturulmuş teras

amacıyla, İzmir'e Madagaskar gemisiyle yaptığı yolculuğunda uğradığı köşkün "Büyük Ev" değil, onuruna verilen bir balonun gerçekleştirildiği, Charles Whittall'un, kayınpederi Jean Baptiste Giraud'dan satın aldığı Bornova'nın batı mahallesindeki ilk köşkü olduğunu belirtmeliyiz.

Kardeşlerden Herbert Octavius annesinin 1912'de ölümüyle satın aldığı Büyük Ev'de yaşama-ya devam eder. Zeki bir işadamı olan Herbert Octavius firmaya uzun yıllar öncülük etmiş, kendisine büyük saygı duyulan, sevildiği kadar da korkulan bir kişiliğe sahipti. Köşk, Herbert Octavius 1922 yılında Tunus'a gittikten sonra, kızkardeşi Mary Whittall'un 1900-1913 yılları arasında Oriental Carpets Ltd., İzmir Yün Fabrikası ve İzmir Pamuklu Mensucat'ı kurmuş olan oğlu Harold Frederic Giraud (1872-1963) tarafından, oğlu Harold Giraud (1906-2000) için satın alındı. Köşk, 1959'da Harold Giraud'dan alınarak kamulaştırıldı ve 1960 yılında tapuya Ege Üniversitesi adına tescili yapıldı.

19. yüzyılın ünlü "Büyük Ev"'i bugün yaklaşık 60.000 öğrencisi ve çalışanıyla, Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden biri olan Ege Üniversitesi'ne yönetim merkezi olarak hizmet veriyor. Sade ve zarif mimarisiyle yüzlerce yıllık ağaçların gölgesinde, önceki 150 yıllık geçmişinde olduğu gibi, bugün de devlet başkanlarına kadar önemli konuklara ev sahipliği yapıyor; günümüz şehir yaşamının stresinden ve çarpık yapılaşmasından uzak, Bornova'daki ender yeşil alanlardan biri olarak, 100'den fazla çalışanına özel bir mekânın parçası olma ayrıcalığını sunuyor

Atatürk, Harold Giraud'un yatı Lilius'ta

Desteklerinden dolayı Sayın Prof. Dr. İlçin Aslanboğa'ya, Sayın Brian Giraud'ya ve Sayın Jean-Pierre Giraud'ya teşekkür ederim.

